

Krakau, stad van hemel en hel

Europa is het continent van de kathedralen, trotse gebouwen die hemel en aarde verbinden. Vijf keer neemt *KERK & leven* u deze zomer mee naar een bijzondere bisschopskerk in het buitenland. Met de Wereldjongerendagen in het verschiet is onze eerste halte de Poolse stad Krakau, waar op de heuvel van de Wawel de Sint-Stanislaus- en Wenceslaus-kathedraal verrijst.

Erik DE SMET

De uit de middeleeuwen daterende kathedraal van Krakau maakt deel uit van een heus burchtcomplex.

DE NAVEL VAN DE POOLSE NATIE

Voor vele Polen is de Wawelkathedraal niets minder dan de navel van de Poolse natie. Het veeleer kleine gotische godshuis op de burchtheuvel was kroningskerk en necropool voor de koningen van Polen, en verbonden met alle grote gebeurtenissen die land en volk beroerden. In de toren hangt de pronte Sigismundklok uit 1523 die enkel wordt geluid om de natie te mobiliseren en waarvan het geluid driehonderd kilometer ver reikt.

De Wawelkathedraal is ook bekend als de bisschopskerk van Karol Wojtyła, de la-

tere paus Johannes-Paulus II. We trotseren scholieren die les krijgen bij de rustplaats van deze of gene koning: de middeleeuwse tombe van Casimir de Grote, de Florentijnse kapel waar Sigismund I rust, het barokke monument voor Jan III Sobieski, die in 1683 de Turken tegenhield bij Wenen. De kathedraal is een geschiedenisboek. En Johannes-Paulus II? Aan hem herinneren een reliekmedaillon met bloed op het altaar en een beeld op het burchtplein.

We dalen de burchtheuvel af richting aartsbisshoppelijk paleis voor een ont-

moeting met kardinaal Stanislas Dziwisz, jarenlang de privésecretaris van Karol Wojtyła/Johannes-Paulus II en nu zelf aartsbisschop van Krakau. Hij zal ons vertellen over de band van zijn vroegere baas met stad en kathedraal.

Van achter een paleisraam lacht paus Johannes-Paulus II ons uitnodigend toe. Wellicht zal paus Franciscus straks vanaf diezelfde plek de deelnemers aan de Wereldjongerendagen toespreken. De priester in soutane die ons ontvangt, toont de huiskapel waar Karol Wojtyła op 1 november 1946 op 26-jarige leeftijd door kardinaal-prins Adam Sapieha op een draffe tot priester werd gewijd. Kort daarop vertrok hij immers voor een eerste keer naar Rome. In het achttiende-eeuwse paleisinterieur herinnert echter opmerkelijk weinig aan de heilige paus.

„In de bisshoppelijke hoofdstad kregen uitsluitend aristocraten de kromstaf”, vertelt kardinaal Dziwisz. „Adam Sapieha was de laatste prins die bisschop van Krakau werd, Karol Wojtyła was de eerste bisschop van eenvoudige afkomst. De communisten meenden dat er met een proletariër wel zaken vielen te doen. Toen Benedictus XVI dat hoorde, zei hij dat zijn voorganger een aristocraat van de geest was. Geloof me, Karol Wojtyła bezat niets, waardoor hij hier ook niets materieels achterliet. Door zijn intellect en geesteskracht werd hij echter een leidsman voor iedereen.”

In zijn memoires schrijft Johannes-Paulus II vol gloed over de Wawelkathedraal, net omdat ze de geschiedenis van Polen vertelt. Hij heeft het ook over de pijn die hij voelt wanneer de nazi's de burcht innemen als zetel van hun *Generalgouvernement*. Kar-

dinaal Dziwisz voegt er nog wat aan toe: „Karol Wojtyła hield van deze kathedraal in al haar schoonheid. Hij was dan ook een dichter en een kunstenaar. In de Wawel zag hij de grootsheid van het verleden en die wilde hij verbinden met de toekomst. In die zin was onze paus visionair.”

We krijgen een rozenkrans tot afscheid en onze gids neemt ons mee naar twee andere kerken, buiten de stad. Eerst bezoeken we de ultramoderne basiliek van de heilige Faustina, toegewijd aan de goddelijke barmhartigheid. Een jonge non in habijt houdt ons staande. Ze houdt ons enkele strookjes papier voor. „Trek er eentje”, wijst ze. „Er staat een boodschap op van de heilige Faustina, bestemd voor jou.” We gehoorzamen met de glimlach.

Over een brug bereiken we een tweede, gloednieuwe kerk gewijd aan de heilige Johannes-Paulus II. Binnen zien we diens oorspronkelijke grafzerk uit de Sint-Pieter in Rome, zijn bloed in een monstrans en de met bloed besmeurde soutane die hij droeg bij de aanslag in 1981. Geloof in Polen heeft altijd te maken met bloed en lijden.

De tijd dringt. We moeten terug naar de Wawel. Daar, in de kapel van Sint-Leonard, in de crypte onder de kathedraal, las Karol Wojtyła zijn eerste mis, omringd door de graven van de helden van het onderdrukte Polen. Ernaast is een monument gewijd aan het bloedbad van Katyn, waar in april 1940 maar liefst 22.000 krijgsgevangenen Poolse officieren in opdracht van Stalin werden omgebracht. Vlakbij ligt het graf van de Poolse president Lech Kaczyński die op weg naar Katyn verongelukte in 2010. Hoe vaak krijgt een mens de kans om rond te wandelen in een geschiedenisboek?

In de toren van de Wawelkathedraal hangt de Sigismundklok, een van Polens belangrijkste nationale symbolen. © Erik De Smet

KLEZMERMUZIEK EN GEFILTE FISJ

complex. © Erik De Smet

Tijdens de Wereldjongerendagen eind juli zal paus Franciscus beslist enkele sites in Krakau bezoeken, maar ook het zeventig kilometer verderop gelegen nazivernietigingskamp Auschwitz. Vorig jaar bezochten 1,7 miljoen toeristen de sinistere plek die je bezwaarlijk een toeristische bestemming kunt noemen. Zowel het kamp Auschwitz-Birkenau als de binnenstad van Krakau, de twee topattracties voor buitenlandse bezoekers in Polen, zijn UNESCO-werelderfgoed. Een van de geliefde activiteiten is een wandeling door de naast de Wavel gelegen Joodse wijk Kazimierz in het spoor van de bekroonde film *Schindler's List* uit 1993.

Hollywoodregisseur Steven Spielberg, zelf van Joods-Oekraïense afkomst, gebruikte Krakau en Kazimierz in het bijzonder als decor voor zijn verhaal over de Duitse industrieel Oskar Schindler die het leven van 1.200 joden redde door te verklaren dat ze voor hem in de oorlogsindustrie werkten. Overigens was Schindler geen heilige, maar zelf lid van de nazipartij en oorspronkelijk van plan goed geld te verdienen met de Duitse bezetting van Polen.

Zevenhonderd jaar lang was Krakau een brandpunt van Joods leven en stonden de Joden er onder de bescherming van de koningen. Een van hen, Casimir, gaf zijn naam aan de wijk die geheel buiten de oude middeleeuwse stad ligt en bij de vestiging in 1300 niet was bedoeld als exclusief Joods centrum. Aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog woonden er 70.000 Joden. Kazimierz was geen getto, maar een levende handelswijk met synagogen, boekhandels en koosjere slagerijen. Na 1945 namen Polen de lege huizen en zaken over. De indrukwekkende Joodse begraafplaats is een herinnering aan vervlogen dagen.

Het pleintje waar scènes uit *Schindler's List* werden opgenomen, is vandaag een levendige plek met restaurants waar je de Jiddische specialiteit *gefilte fisj* kunt bestellen en waar de hele dag bandjes Klezmermuziek spelen. De film maakte van de wijk een wereldwijd gekende attractie. De vervallen panden van weleer werden trendy kroegen en eethuizen.

„Met zout maakten de koningen van de Wavel een kunstschilderij”

Gidsen tonen een steeg in de Ulica Jozefa, waar in de film de wrede *Hauptsturmführer* Amon Göth, gespeeld door Ralph Fiennes (later Voldemort in *Harry Potter*) Joden uit hun huis in het getto laat gooien. Klopt niet, zeggen de gidsen, want het getto bevond zich niet hier. We verlaten dus de Joodse wijk en steken de rivier Wisla over. Aan de andere oever bakenden de nazi's met een muur die Joodse grafstenen symboliseerde (er zijn nog delen van zichtbaar) een reusachtige val voor de Joden af. De leefomstandigheden waren er mensonterend. De vol-

gende halte was echter het concentratiekamp en de dood.

Hoogtepunt van de wandeling is de vlak bij het getto gelegen authentieke Schindlerfabriek die gamellen voor het Duitse leger produceerde. Vandaag is er een museum ondergebracht, gewijd aan de wandaden van de nazi's in Polen. Eigenlijk werd in de film slechts de trap en de poort van het gebouw gebruikt. De eigenlijke fabriekshallen zijn afgebroken en Schindlers werkkamer is een reconstructie. Toch lijkt het of hoofdrolspeler Liam Neeson even buiten een sigaret is gaan roken.

De derde UNESCO-site in de regio zijn de zoutmijnen ten zuiden van Krakau,

waar mijnwerkers in het gesteente zowel religieuze als vermakelijke scènes uithakten. Jaarlijks verdringen zich een miljoen toeristen in de grijze 'mijnkathedraal'. Eertijds werd longpatiënten een therapeutisch verblijf in de mijn aangeraden. Diep onder de grond bevindt zich ook wellicht 's werelds laagstgelegen restaurant waar je heerlijke *pierogi's* kunt eten, met kool en kwark gevulde deegbuideltjes en Poolse nationale specialiteit. De mijn heeft alles te maken met de Wavelkathedraal. Ze was immers eigendom van de Poolse koningen en met hun monopolie op de zouthandel waren ze in staat van burcht en kathedraal een kunstschilderij te maken.

De werkkamer van Oskar Schindler, de nazi die honderden Joden redde. Achteraan de gamellen die in zijn fabriek werden gemaakt. © Muzeum Emillii Schindler

Toeristen verdringen zich in de kerkruimte die werd uitgehouwen in de Wieliczka-zoutmijn. © Erik De Smet

Nuttige informatie

- * Krakau mag dan een stad van heiligen worden genoemd, het is ook een wereldse toeristische bestemming met een uitgebreid aanbod aan hotels en restaurants. LOT Polish Airlines en Brussels Airlines vliegen vanuit Zaventem, Ryanair vanuit Charleroi.
- * Krakau ligt aan de voet van de Tatra, een deel van de Karpaten en hét hooggebergte van Midden-Europa. Vele toeristen combineren een citytrip met een verblijf in de bergen waar je in de winter kunt skiën. Zakopane was het geliefde skioord van Karol Wojtyła.
- * Voor vele Polen is de koninklijke burcht van de Wavel ook een heiligdom. Toppers in de kunstcollectie zijn de *Dame met Hermelijn* van Leonardo da Vinci en de grootse collectie Brusselse wandtapijten met het boek Genesis als thema. In de Oude Stad zijn de Mariakerk en de Grote Markt (Rynek Główny) niet te missen. Het plein is werelderfgoed.
- * Meer info bij de Poolse Nationale Dienst voor Toerisme, Rennaisancelaan 20, 1000 Brussel, 02 740 06 20, www.polen.travel.